Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2025/109

2025 1 10

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

Žiedinės ekonomikos ir bioekonomikos suderinimas ES ir nacionaliniu lygmenimis

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2025/109)

Pranešėjas: **Cillian LOHAN**

Patarėja	Agnieszka SZNYK (pranešėjo)
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2024 1 18
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2024 10 2
Priimta plenarinėje sesijoje	2024 10 23
Plenarinė sesija Nr.	591
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	192 / 2 / 3

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Būtina užtikrinti Europos žaliojo kurso, darnaus vystymosi įsipareigojimų, žiedinės ekonomikos ir platesnio masto klimato ir biologinės įvairovės tikslų darną. Tvirta bioekonomika prisidės prie pažangos žiedinės ekonomikos srityje ir sudarys sąlygas su tvarumu derančiam konkurencingam augimui neviršijant planetos išgalių ribų.

1.2. Galimybė ES tapti pasauline lydere turėtų būti išnaudota įgyvendinant labai plataus užmojo ir nuoseklią bioekonomikos strategiją. Reikėtų kuo daugiau gerai apmokamų tvarių darbo vietų, įskaitant kaimo ir atokius regionus. Esamas technologijas galima panaudoti siekiant į rinką pateikti skubiai būtinus produktus ir paslaugas remiant inovacijas, šiuo tikslu, pasitelkiant tvirtą ir tarpusavyje susijusį dokumentų rinkinį dėl žiediškumo.

1.3. ES turi nustatyti tikslią bioekonomikos apibrėžtį, kad būtų aiškiai pabrėžtas jos ryšys su žiedine ekonomika ir jos, kaip darnaus vystymosi priemonės, potencialas.

2. Bendrosios pastabos

2.1. Bioekonomiką reikėtų plėtoti nepamirštant strateginio savarankiškumo ir tinkamai atsižvelgiant į konkurencingumą, kaip anksčiau yra apibrėžęs EESRK ([1]). Konkurencingumu visų pirma turėtų būti užtikrinama parama verslui, moksliniams tyrimams ir inovacijoms išsaugant aukštus ES standartus, o žemesni standartai ir užmojai už ES ribų neturėtų būti naudojami kaip pretekstas lenktynėms dėl žemesnių standartų pateisinti.

([1]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Mūsų ateities užtikrinimas. Europos 2040 m. klimato srities tikslas ir siekis iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą kuriant tvarią, teisingą ir klestinčią visuomenę (COM(2024) 63 final) (OL C, C/2024/4667, 2024 8 9, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4667/oj); Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „55 % tikslas – pasiekiamas. ES 2030 m. klimato tikslo įgyvendinimas siekiant neutralizuoti poveikį klimatui“ (COM(2021) 550 final) (OL C 275, 2022 7 18, p. 101).

2.2. Sėkmingu ekonomikos iniciatyvų įgyvendinimu pertvarkant verslo modelius ir suteikiant naudos vartotojams turėtų būti remiamasi kaip pavyzdžiu siekiant pažangos integruojant bioekonomiką. Reikėtų pasinaudoti įgyta patirtimi, be kita ko, daugiau dėmesio skiriant naujojo ekonomikos modelio socialiniams aspektams.

2.3. Labai svarbu teikti finansinę paramą novatoriškiems lyderiams verslo sektoriuje, siekiant užtikrinti, kad nenukentėtų vieni iš pirmųjų naujoves įdiegę subjektai, ypač atsižvelgiant į siekį užtikrinti ES konkurencingumą.

2.4. Siekiant užtikrinti tarpusavio mokymąsi ir dalijimąsi žiniomis, reikėtų naudotis Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platforma ir jos stipriu tinklu, visų pirma koordinavimo grupe. Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platformos žinių centras gali būti naudojamas informacijai ir specialiosioms žinioms apie bioekonomiką kaupti ir padaryti ją prieinamą ([2]).

2.5. Remdamiesi sėkmingu ES bioekonomikos jaunimo ambasadorių darbu, rekomenduojame sukurti nuolatinę dalyvaujamąją platformą ar tinklą, kad bioekonomikoje būtų atstovaujama jaunimui ir jis, kaip suinteresuotasis subjektas, galėtų dalyvauti sprendimų priėmimo procese.

2.6. Bioekonomika turėtų atitikti žiediškumo principus, ypač pakopinio naudojimo principą. Reikėtų skatinti bioekonomikos produktams ir inovacijoms taikyti žiedinį projektavimą, atliekos turėtų būti šalinamos arba kuo labiau mažinamos ir naudojamos, tiekiamoji energija turėtų būti žiedinė ir reikėtų siekti dirbti darnoje su natūraliais ciklais.

2.7. Bioekonomika yra strateginis pasirinkimas, reikalaujantis investicijų, švietimo ir prisitaikymo. Tvirta tarpusavio mokymosi priemonė turėtų sudaryti sąlygas bioekonomikoje dalyvaujantiems asmenims mokytis vieniems iš kitų ir sukurti kartotinį mokymosi modelį numatant lengvai prieinamą finansavimą ir lėšų. Šis mokymas taip pat turėtų būti įtrauktas į jaunajai kartai skirtas mokymo programas mokyklose ir profesinio rengimo įstaigose.

2.8. Atsižvelgiant į ankstesnius mokslinius tyrimus ir investicijas, finansavimą reikėtų skirti specialiems moksliniams tyrimams ir inovacijoms, kad būtų galima maksimaliai padidinti bioekonomikos galimybes. Tai padės nustatyti pramonės simbiozę ir pabrėžti socialinės naudos galimybes neviršijant planetos išgalių ribų.

2.9. Tam tikroje žemės naudojimo veikloje, susijusioje su biologinėmis medžiagomis, yra naudojami dirvožemį alinantys teršalai ir praktika, taip pat vykdoma veikla, dėl kurios susidaro dar daugiau atliekų. Atsižvelgiant į ES bioekonomikos strategiją, toks žemės naudojimas savaime netampa bioekonomikos dalimi.

2.10. Iniciatyva BIOEAST gali būti bendradarbiavimo šiame sektoriuje pavyzdys. Vidurio ir Rytų Europa, įskaitant daugelį šalių kandidačių, atlieka svarbų vaidmenį naudojant biomasės atliekas.

3. **Politikos nuoseklumas, įskaitant darnaus vystymosi tikslus**

3.1. Labai svarbu, kad tokios politikos iniciatyvos kaip ES bioekonomikos strategija derėtų su kitomis politikos sritimis, susijusiomis su Europos žaliuoju kursu, žiedine ekonomika ir Darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 m. Būtų galima paminėti ir kitas susijusias iniciatyvas: Anglies dioksido absorbavimo sertifikavimo sistemą, ES gamtos atkūrimo teisės aktą ir preliminarų susitarimą dėl pakuočių, biologinės kilmės plastikinių pakuočių ir su maistu susijusių dokumentų. Kartu su planuojamu Žiedinės ekonomikos aktu ir Biotechnologijų aktu būtų galima parengti bioekonomikos veiksmų planą. Taip būtų galima užtikrinti, kad ES bioekonomika aktyviai prisidėtų įgyvendinant klimato politikos ir biologinės įvairovės uždavinius.

([2]) https://circulareconomy.europa.eu/platform/en.

3.2. Svarbu siekti bendro sutarimo dėl apibrėžties, kurioje būtų patikslinta, kad bioekonomika yra priemonė, kuria siekiama darnaus vystymosi. Šiuo požiūriu nustatant apibrėžtį bioekonomika turi būti susieta su aplinkos, socialiniais ir ekonominiais aspektais, kaip bendrais ir lygiaverčiais prioritetais, ir turi būti laikomasi Didžiojo dvidešimtuko ([3]) ir Jungtinių Tautų apibrėžčių. Tai leistų užtikrinti nuoseklias strategijas visose valstybėse narėse ir regionuose.

3.3. Bioekonomika turėtų būti laikoma susijusia su žiedine ekonomika. Žiedinėje ekonomikoje užtikrinamas sisteminis požiūris į tvarų medžiagų srautų valdymą, skatinant pakartotinį žaliavų naudojimą ir recirkuliaciją, grindžiamą ekologiniu projektavimu. Bioekonomika grindžiama tokiais pačiais principais, tačiau jie taikomi biologiniams srautams.

3.4. Bioekonomika turi derėti su mėlynuoju kursu. Būtina sudaryti išteklių naudojimo žemėlapį, kad būtų galima apskaičiuoti kiekvienam produktui sunaudojamo vandens kiekį. Siekiant užtikrinti politikos nuoseklumą, būtinos aiškios sąsajos su ekologiniu projektavimu ir Cheminių medžiagų strategija, atspindinčia ekosistemų būklę ir žmonių sveikatą.

3.5. Konkurencingumas turėtų būti suprantamas atsižvelgiant į anksčiau EESRK priimtą poziciją, kurioje pabrėžiama, kad jis neturėtų būti dingstis taikyti mažiausią bendrą vardiklį žaliųjų ir socialinių standartų atžvilgiu ir visada turėtų būti nagrinėjamas atsižvelgiant į mūsų įsipareigojimus siekti darnaus vystymosi tikslų. Atsižvelgiant į neseniai paskelbtą M. Draghi ataskaitą, tam reikia skirti ypatingą dėmesį ([4]).

4. **Technologijos ir žemės naudojimas**

4.1. Aukštosios technologijos yra svarbus yra bioekonomikos elementas. Tai pasakytina apie technologinę pažangą ir inovacijas, kuriomis kuriami biologiniai komponentai, skirti produktams, kurie turėtų pakeisti šiuo metu naudojant iškastinį kurą gaminamus ar kitu atžvilgiu netvarius produktus.

4.2. Skaitmeninės ir technologinės priemonės yra bioekonomikos veiksmingumo varomoji jėga, tačiau neturėtų tapti jos tikslu. Šis tikslas – pereiti prie biožaliavinės ekonomikos ir veiksmingai naudoti natūralius biologinius procesus, kad būtų pagerintas mūsų ekonomikos modelio tvarumas laikantis žiediškumo principų ir metodų.

4.3. Bioekonomikos tikslas – teisinga pertvarka, laikantis tradicinės praktikos ir taikant gamtos procesais grindžiamus sprendimus. Tai yra ypač svarbu žemės ūkio maisto produktų sektoriuje, kuriame gausu pavyzdžių, kaip maži ir vidutiniai šeimos ūkiai naudoja tradicinę regeneracinę praktiką aukštos kokybės ir didelės vertės maisto produktams gaminti be aukštųjų technologijų ar skaitmenizacijos.- Nederėtų pamiršti šio aspekto siekiant plačiau naudoti aukštąsias technologijas. Reikėtų remti gamtos procesais pagrįstus sprendimus maisto ir aplinkos srityse.

4.4. Ūkininkavimas mieste kartu su technologijomis grindžiamu dalijimusi duomenimis gali padėti sutrumpinti tiekimo grandines, o sąsaja su žiediniais maisto centrais – spręsti maisto švaistymo problemą, įtraukiant žiediškumą ir bioekonomiką. Šios galimybės turėtų būti plėtojamos bendradarbiaujant su miestų bendruomenėmis.

4.5. Galima stiprinti ir skatinti naudoti gamtines sistemas anglies dioksido absorbentams kurti. Didelės biologinės įvairovės miškas, kuris tvarkomas vykdant nuolatinės miško dangos išsaugojimu grindžiamą miškininkystę, kaip įprasta daugelyje ES valstybių narių, teikia daugialypės naudos įvairiems tvarumo elementams. Daugelis ūkių jau yra tvarkomi taip, kad anglies dioksidui sekvestruoti naudojama gamta, pavyzdžiui, taikant regeneracinę praktiką, kuria didinamas anglies dioksido saugojimas dirvožemyje, ir kuriant ir išsaugant buveines laukus ribojančiomis gyvatvorėmis . Tokia praktika suteikia galimybę įgyvendinti klimato politikos ir tvarumo uždavinius, turi būti pripažinta ir už ją turi būti atlyginama pagal bioekonomikos strategiją. Mechaninio anglies dioksido absorbavimo technologija, nors ir techniškai įmanoma, vis dar kelia abejonių dėl komercinio perspektyvumo.

([3]) G20 aukšto lygio principai, susiję su bioekonomika: https://www.g20.org/en/news/g20-reaches-consensus-and-establishes-high-level-principles-on-bioeconomy.

([4]) https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20_%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf.

5. **Socialinis elementas**

5.1. Bioekonomikai taip pat būdingas socialinis aspektas, susijęs su įmonių veikloje dalyvaujančius žmones ir nauda bendruomenėms.

5.2. Kalbant apie kaimo strategiją ir kaimo, pakrančių bei atokių vietovių plėtrą ir rėmimą, bioekonomika sudaro sąlygas kurti gerai apmokamas ir tvarias darbo vietas, atverti galimybių, rengti mokymus ir teikti naudą visuomenei, apdairiai plėtojant žiediškumo ir tvarumo principus atitinkančią bioekonomiką.

5.3. Pranešimas dėl strateginio dialogo dėl žemės ūkio ([5]) suteikia galimybę, pasitelkus bioekonomiką, įtraukti žiediškumo principus į atsparios maisto sistemos ES kūrimo procesą. Turėtų būti nustatyta parama ir finansavimas, nesusiję su bendra žemės ūkio politika (BŽŪP), siekiant suteikti kuo daugiau galimybių ir užtikrinti visapusišką paramą pertvarkos siekiantiems ūkininkams.

5.4. Bioekonomikos strategija suteikia galimybę padėti pagrindą Europos kaimo vietovių vizijai, atsižvelgiant į kaimo vietovių gyventojų gerovę ir teikiant pirmenybę papildomiems žiediškumo principams, kuriais skatinamos trumpesnės tiekimo grandinės, taisymas ir pakartotinis naudojimas. Joje turėtų būti išdėstytos paramos priemonės, kuriomis siekiama įgalinti jaunimą tapti realių pokyčių skatintojais formuojant bioekonomikos ateitį.

5.5. Paminėtini tokie platesnio masto visuomeniniai pranašumai: geresnė bendruomenių sveikata ir didesnė gerovė, dėl to sutaupytos lėšos sveikatos priežiūros srityje ir kaimo vietovių atgaivinimas. Siekiant užtikrinti, kad bioekonomikos praktika būtų sąžininga ir teisinga, pabrėžiant galimybes ir kartu realistiškai atsižvelgiant į iššūkius, būtina vykdyti mokslinius tyrimus.

Briuselis, 2024 m. spalio 23 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE

([5]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/agriculture-and-green-deal/strategic-dialogue-future-eu-agriculture_lt.